

BİBLİYOGRAFYA :

Salacıoğlu Mustafa Celvetî, *Divân*, Millet Ktp., Ali Emîri, nr. 251, vr. 6^a, 7^a, 8^a, 31^b, 37^b; Bandırmalızâde, *Mir'âtü't-turuk*, İstanbul 1306, s. 43-47; *Osmanlı Müellifleri*, I, 131; Abdülbâki Gölpınarlı, *Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar*, İstanbul, ts., s. 237; a.m.f., "Celvetiyye", *İA*, III, 67-69; H. Kâmil Yılmaz, *Azîz Mahmûd Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikati*, İstanbul, ts., s. 242-245; Azmi Bilgin, "Hâşim Baba", *Sahabeden Günümüze Allah Dostları*, İstanbul 1995, VIII, 416-420; Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî* (haz. Cemâl Kurnaz – Mustafa Tatcı), Ankara 2001, II, 964; Ahmet Sevgi, "Giritli Şairler", *SÖ Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 7-8, Konya 1994, s. 33-35; M. Baha Tanman, "Bandırmalızâde Tekkesi", *DİA*, V, 54-55.

CEMAL KURNAZ – MUSTAFA TATCI

SALADIN, Henri Jules

(1851-1923)

Fransız mimarı ve sanat tarihçisi.

Bolbec'te (Seine-Maritime) doğdu. Ecole des Beaux-Arts'dan 1872'de mezun oldu ve bu alanda eğitimini sürdürdü. Fransız Eğitim Bakanlığı adına 1882-1883 yıllarında Tunus'a giderek bazı İslâmî eserler üzerinde incelemeler yaptı. Kendisinden kısa bir süre önce arkeolojik araştırmalar için buraya gelmiş olan Rene Cagnat ile birlikte izlenimlerini önce *Tour du monde* adlı dergide yayımladı, ardından kitap haline getirdi. 1883'te Güney İtalya'da Ortaçağ mimarisine dair çalışmalar yaptı. Çizimleriyle 1884'te düzenlenen salonunda onur derecesi aldığı gibi 1888'de Brüksel'de düzenlenen bir mimarlık yarışmasında bir yıl sonraki sergi için hazırladığı Tunus Sarayı projesiyle gümüş madalya kazandı. Bu projesini daha sonra hayata geçirdi. 13 Temmuz 1889'da Fransa hükümeti kendisine Légion d'Honneur nişanı verdi ve aynı yıllarda Kamboçya Krallığı'nın bir şeref nişanıyla onurlandırıldı. Bazı İslâm ülkelerindeki mimari eserlere dair yayınları yanında, Balkan Savaşı ile Osmanlı idaresinden çıkmak üzere iken Selânik'te bulunan Bizans eserlerine dair büyük bir kitap hazırlamaya girişen heyette yer aldı. Aralık 1923'te Paris'te öldü.

Eserleri. 1. *Manuel d'art musulman: L'architecture* (Paris 1907). İlk defa yabancı dilde bütün İslâm dünyasının mimarlık tarihini toplu şekilde ortaya koyan eserin birinci cildi 420 resimle birlikte altı bölümden meydana gelmektedir: Giriş niteliğinde başlıca ülkeler; Suriye-Mısır ekolü (Mısır, Suriye, Arabistan); Mağrib ekolü (Tunus, Cezayir, Fas, İspanya, Sicilya), Fars ekolü (İran, Mezopotamya, Türkistan);

Osmanlı ekolü (Avrupa Türkiye, Anadolu); Hint ekolü (Hindistan, Çin, Uzakdoğu). Kitabın II. cildi İslâm küçük sanatlarıyla ilgili olup Gaston Migeon tarafından yazılmıştır. I. Dünya Savaşı'nın ardından aynı yayınevi, İslâm sanatları el kitabını yeni bilgiler ışığında daha geniş ölçüde derlemek düşüncesiyle yenilemeye girişmiş ve ilk olarak Kuzey Afrika ve Mağrib'deki mimari eserlere dair iki ciltlik bir eser Georges Marçais tarafından kaleme alınıp yayımlanmıştır (*Manuel d'art musulman, l'architecture, Tunisie, Algérie, Maroc, Espagne, Sicile*, Paris 1926-1927). Bu sırada Migeon kendisine ait II. cildi gözden geçirerek yeniden neşretmiş (1927), Saladin'in kitabındaki İslâm mimarisinin diğer ülkelerdeki durumu aynı çapta yeni baştan yazılamamıştır. 2. *Les monuments chrétiens de Salonique* (I-II, Paris 1918). Bir cildi metin, bir cildi levhalardan oluşan bu büyük eser, Bizans tarihçisi Ch. Diehl ve M. le Tourneau ile birlikte Saladin'in de imzasını taşımaktadır. Eserden, Saladin'in Selânik'te hepsi camiye çevrilmiş olan eski Bizans kiliselerini mimari bakımdan incelediği ve onların rölevelerinin çizilmesine katkıda bulunduğu anlaşılmakta, ayrıca resimlerde bu yapıların o sırada henüz cami hüviyetini muhafaza ettiği görülmektedir. 3. *Description des antiquités de la régence de Tunis [texte imprimé]: Monuments antérieurs à la conquête arabe* (I-II, 1886-1893). 4. *Congrès des architectes de 1887. Etude sur les monuments antiques de la régence de Tunis (mission de 1882-1883)* (Paris 1888). 5. *Le voyage en Tunisie de Cagnat et Saladin* (Paris 1894; ed. François Baratte, Paris 2005). 6. *Conférence sur l'art musulman, faite au siège social de l'union syndicale des architectes français* (Paris 1895). 7. *La mosquée de Sidi Okba à Kairouan* (Paris 1899). 8. *Note sur des monuments de la calaâ des Beni-Hammâd, commune mixte des Maa-did, province de Constantine (Algérie)* (Paris 1904). 9. *Tunis et Kairouan* (Paris 1908). 10. *Les monuments d'Oudjda (Maroc), note sur une communication de M. de Beaulaincourt* (Paris 1911). 11. *Le yali des Keupruli à Anatoli-Hissar* (René Mesguich ile birlikte, Paris 1915). 12. *L'art ornemental hispano-mauresque: l'Alhambra de Granada* (Paris 1920; 2. bs. *l'Alhambra de Granada*, Paris 1926). Saladin ayrıca çeşitli ilmî dergilerde makaleler ve *Grande encyclopedie*'de çeşitli sanat tarihi konularıyla birlikte bilhassa İslâm mimarisine dair maddeler yazmış-

tır. *Encyclopaedia of Religion and Ethics*'teki "Architecture" (Mohammadan) maddesini de Saladin kaleme almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Necib el-Akiki, *el-Müsteşrikûn*, Kahire 1964, I, 220; K. A. C. Creswell, *A Bibliography of the Architecture, Arts and Crafts of Islam*, Cairo 1978, I, 11-12, 150, 230-231, 359, ayrıca bk. İndeks; J. D. Pearson, a.e.: *Second Supplement*, Cairo 1984, s. 131, 216, 374; Zeynep Çelik, *Şark'ın Sergilenişi: 19. Yüzyıl Dünya Fuarlarında İslam Mimarisini* (trc. Nurettin Elhüseyni), İstanbul 2005, s. 140, 142, 143, 144, 145, 233.

SEMAVİ EYİCE

SALÂH

(bk. ASLAH; SÂLİH).

SALÂHÎ EFENDİ

(ö. 1197/1783)

Halvetî-Uşşâkî şeyhi, âlim ve şair.

1117'de (1705) bugün Yunanistan sınırları içinde bulunan Kesriye'de (Kastorya) doğdu (Sâdullah Enverî, vr. 176^b). Asıl adı Abdullah Selâhaddin, mahlası Salâhî'dir; Salâhî Uşşâkî diye tanınır. Bazı son dönem kaynaklarda Uşşâkîliğin yaygın olduğu Balıkesir'de doğdu ileri sürülmekteyse de bu doğru değildir. Salâhî hakkında *Risâle-i Salâhiyye* adıyla müstakil bir eser yazan Hüseyin Vassâf, kâtipler zümresinden olan babası Muhammed Abdülazîz'in Saraybosna'da doğduğunu, daha sonra Kesriye'ye hicret ettiğini söyler. Tahsil hayatına memleketinde başlayan Salâhî, babasından devraldığı kâtiplik mesleğini sürdürmek ve öğrenimini tamamlamak için İstanbul'a gitti. Bir süre Bâbü'lî'de Tahvil Kalemî'ne devam ettikten sonra Hekimoğlu Ali Paşa'nın hizmetine girdi. Ali Paşa'nın görevi dolayısıyla maiyetinde birçok yere seyahat etti. İlk seyahatini Ali Paşa'nın vali olarak tayin edildiği Bosna'ya gerçekleştirdi. Osmanlı ordusunun Avusturya kuvvetlerine karşı zafer kazandığı Banyaluka savaşına Hekimoğlu Ali Paşa ile birlikte katıldı (1150/1737). Paşanın 1153'te (1740) Mısır'a vali olması üzerine Kahire'ye gitti. Burada Halvetî şeyhi Şemseddin Muhammed el-Hifnî ile tanıştı. Nakşibendî şeyhi Hasan Demenhûrî'den cifr, vefk ve ilm-i hurûf gibi havas ilimlerini öğrendi. Salâhî'nin devlet hizmetindeki görevi Hekimoğlu Ali Paşa'nın Mısır'dan Anadolu'ya gönderilmesiyle sona erdi (1154/1741). İstanbul'a döndüğünde paşa ile çıktığı bir Edirne seyahati sırasında tanıştığı Halvetî-Uş-